

Az EGK jogharmonizációról – már magyar szemmel is

Az Európai Gazdasági Közösség tagállamait érintő jogharmonizációs kötelezettségek jelentősége az 1958-as kezdettől folyton növekszik. Érdekes tendencia ez, hiszen kevés közösségi intézménynek ennyire egyértelműen felfelé ívelő a fejlődésvonala. Az EGK belső szerkezetének és külkapcsolatainak alakulását ugyanis inkább egyfajta ingaszerű mozgás jellemzi. A fejlődés tényei és a fejlesztés tervezett perspektívái hol az együttműködési tevékenység megerősítésének, intenzívebbé tételének irányába, hol pedig a kibővítés, azaz új tagállamok bevonása felé, tehát extenzív irányba mozdulnak ki.¹

Az intenzív együttműködés értelemszerűen igényli a tagállamok jogrendszerének fokozott összhangba hozatalát. Amikor pedig új tagállamok, illetve tagállamjelöltek jelennek meg a láthatáron, akkor az ő számukra is nyilvánvalóvá válik, hogy az integráció feltételrendszeréből a jogharmonizációs követelmények a legösszetettebbek. A jogharmonizáció az EGK intenzív és extenzív fejlődési szakaszaiban egyaránt fontos téma és így az mindig az érdeklődés homlokterében van.

Az Európai Gazdasági Közösség a jogtörténet eddigi legátfogóbb és legösszetettebb jogharmonizációs programját hozta. Kultúrtörténeti jelentősége talán csak a római jog európai recepciójának folyamatához hasonlítható. Fontossága az EGK tagállamainak körét már régen meghaladta, hiszen vonzaspólusává vált az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) országai, valamint a Közép-Európa és Kelet-Európa országai számára is.²

Magyarország szempontjából is időszerű, hogy figyelmet szenteljünk a EGK-val kapcsolatos majdani jogharmonizációs kötelezettségeinknek. 1991. december 16-án Brüsszelben Magyarország képviseletében Antall József miniszterelnök aláírta az Európai Közösségekkel és azok tagállamaival azt a Társulási Megállapodást, amely az európai integrációban való magyar részvételt hivatott előmozdítani. A még hatályba nem lépett, de reményeink szerint

---

¹ Lásd: *Vignes, D.: The Harmonisation of National Legislation and the EEC. European Law Review, 1990. October 358. p.*

² Vö: *Pipkorn, J.: Le rapprochement des législations dans la Communauté à la lumière de l'Acte unique européen. Academy of European Law (ed) Collected Courses of the Academy of European Law. 1991. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands. 197. p.*

mihamarabb hatályba lépő megállapodás már Magyarország számára is körvonalaz konkrét jogharmonizációs kötelezettségeket.

Az EGK monumentális jogharmonizációs programjához történő csatlakozásunk szándéka a Társulási Megállapodás szövegében is rögzített. A Megállapodás 68. Cikke a jogharmonizációs területeket példálózó módon sorolja fel. Összefoglaló kiemelést ad itt a Társulási Megállapodás azokról a területekről, ahol a jogösszehangolás különösen sürgős. A 68. Cikk szerint a jogszabályok közelítésének különösen a következő területekre kell kiterjedniük: vámjog; társasági jog; bankjog; vállalati számvitel és adózás; szellemi tulajdonjog; a dolgozóknak a munkahelyen történő védelme; pénzügyi szolgáltatások; versenyszabályok; emberek, állatok és növények életének és egészségének védelme; élelmiszerjogszabályok; a fogyasztói érdekvédelem, ideértve a termékfelelősséget; közvetett adózás; műszaki szabályok és szabványok, szállítás és környezetvédelem.

A 68. Cikkben felsoroltaknál azonban lényegesen szélesebb Magyarország jogharmonizációs kötelezettsége a Társulási Megállapodás végrehajtása kapcsán, hiszen az EGK jogharmonizációs követelményeit jogrendszerünk egészére vonatkoztatnunk kell. Már azelőtt, hogy a konkrét jogharmonizációs kötelezettségek „záros határidőkkkel” jelentkezzenek, törekednünk kell arra, hogy jogrendszerünket minél könnyebben áttekinthetővé tegyük és soronkövetkező jogalkotásainkkal ne kerüljünk kollízióba az EGK jogával. A mégis kialakult kollíziókat fel kell oldanunk. Jogrendszerünk fejlesztésénél pedig figyelembe kell vennünk az EGK joga által kitűzött irányokat. Semmi sem indokolja, hogy akár csak a Társulási Megállapodás hatálybalépéséig is, más irányba vigyük jogalkotásunkat, mint ami a „közösségi jogból” kiolvasható.

Küszöbön álló jogharmonizációs kötelezettségeink teljesítésének koordinálásában, irányításában fontos szerep hárul az Igazságügyi Minisztériumra. „Az Európai Közösség jogával való harmonizációs eljárásról” szóló 2006/1990. (HT 4.) MT határozat az Igazságügyi Minisztériumot jelölte ki elsődlegesen felelősnek azért, hogy a jogalkotó szervek az új jogszabályok szükségességének megítélésénél, illetve azok megalkotásánál figyelembe vegyék a közösségi jog álláspontját és vonatkozó szabályait. Az Igazságügyi Minisztérium a jogharmonizációval kapcsolatos feladatait egyrészt a jogalkotási törvényben biztosított hatásköreire támaszkodva, a jogszabályelőkészítés szokásos rendjében, másrészt pedig az európai integrációval kapcsolatos kormányzati feladatok összehangolására létrehozott tárcaközi bizottság jogi albizottságának keretei között valósítja meg. A jogharmonizációs feladatok teljesítésére alaposan fel kell készülnünk.

A munka megkezdésével fontos kérdésként jelentkezik az, hogy milyen időzítéssel, ütemezéssel kerüljön sor a jogösszehangolásra és hogy a jogharmonizáció milyen jogforrási formákban történjen. Szembe kell néznünk ezenkívül bizonyos szemléleti problémákkal is. A jogharmonizációval kapcsolatban ugyanis a magyar közvéleményben két szélsőséges nézet is létezik. Ezek a talán inkább politikai indíttatású gondolatok a szakmai közvéleményben

is éreztetik hatásukat. A nemzeti értékeket túlhangsúlyozni hajlamosak szerint egyáltalán nincs szükség arra, hogy jogszabályainkat harmonizáljuk az EGK joganyagával. Mások szerint viszont minél gyorsabban, szinte egyik napról a másikra el kell végezni a harmonizációt. Utóbbiak a jogharmonizációt pusztán fordítási és mechanikus hatálybaléptetési feladatokra szűkítik le.

Nilvánvaló, hogy a jogharmonizáció időigényes és nagy szakmai körülmények között igénylő munka. Nem lehet azt mechanikus módszerekkel végezni. Bármennyire is sürgetőek lesznek majd esetenként a konkrét jogharmonizációs kötelezettségeink, azok teljesítésénél mindenkor figyelembe kell venni, hogy a harmonizációra kötelezett állam jogának is vannak olyan belső értékei, jogintézményei, dogmatikai összefüggései és lényeges tartalmi elemei, amelyek védelemre érdemesek. Úgy tűnik, ezt a szempontot nem lesz lehetetlen érvényre juttatni, hiszen az európai integrációs tapasztalatok is azt mutatják, hogy a közösségi jogharmonizálás mélysége a dogmatikai struktúrákat igazából nem érinti. Inkább a pragmatikus elemeken van a hangsúly, de ezek tekintetében is vannak olyan szabályok az EGK Szerződésben, amelyek bizonyos fokig védik a nemzeti jogrendszerek megoldásait a közösségi joggal szemben.

A nálunk fejlettebb gazdaságú és jogrendszerű országok korábbi és aktuális jogharmonizációs tapasztalatait jól hasznosíthatjuk. Az viszont nagy hiba volna, ha bármely másik ország már megvalósult vagy részben megvalósult jogharmonizációs programját mechanikusan követnénk. Ilyen módszerrel ugyanis csak szervesen recipiálhatnánk a közösségi jogot, márpedig a jogtörténeti tapasztalat azt mutatja, hogy csak a szerves recepció hozhat hasznos eredményt, működőképes jogot az átvevő ország számára. A példaként esetleg számbavehető nyugat-európai országok más fejlettségi szintű gazdasággal és más minőségű jogrendszerrel rendelkeztek, amikor először szembesültek az EGK jogharmonizációs kívánalmaival, mint Magyarország most. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy a közösségi jognak a jogharmonizációt szabályozó része is sokat változott azóta, hogy a fejlett nyugat-európai országok az EGK keretében hozzákezdtek jogrendszereik közelítéséhez. Így aztán mindenképpen saját, önálló utunkat kell járnunk a jogharmonizációban. A közösségi jogból átvett szabályozásokat a magyar jogrendszer hatályos anyagával kell összedolgozni. Két különböző töről eredő rendszer szálait kell tehát összekötnünk úgy, hogy az ily módon is modernizálódó jogunk működőképes legyen.

A magyar jogfejlődésben egyébként egyáltalán nem új a jogharmonizációs gondolat. A római jog bizonyos fokú recepcióján túlmenően például a XIX. század végén és a XX. század első évtizedeiben a magyar magánjogi kodifikációs tervezetekbe német, osztrák és svájci jogi megoldások is beépültek. De jogharmonizációs probléma volt az alapkérdése az 1861. évi Országbírói Értekezletnek is. Akkor a korabeli állapotainknál fejlettebb, polgárosodottabb viszonyokat tükröző osztrák jog átvételével szemben foglalt állást a szakmai közvélemény, érthetően hiszen korábban mintegy hét éven keresztül politikai kényszer hatására volt hatályban Magyarországon az osztrák jog.

A magánjog nemzeti rendszerei Európában lényegében a XIX. századra alakultak ki. Az önálló nemzetállamok magánjogi kodifikációi révén a magánjog korábbi univerzalizmusa megszűnt, de ezzel a jelenséggel szinte egyidőben megjelent a társadalmi és a szakmai igény a jogösszehasonlításra és a jogegységesítésre. A jogegységesítést a magánjog különböző tematikus részei eltérő mértékben igényelték. Elsősorban a gazdasággal összefüggő jogterület volt az, ahol a jogegységesítés iránti igény erős volt. Más jogterületek viszont, mint például az öröklési jog és a családjog, sokáig kimaradtak a jogegységesítésből. Az öröklési jog esetében ez a helyzet véglegesen látszik, a családjogászok körében azonban van törekvés a felzárkózásra.³

A jog nemzetközi „egységesítése” és „harmonizációja” olyan kifejezések, amelyeket gyakran használ a jogösszehasonlító szakirodalom, de tartalmukról mégis meglehetősen eltér a szerzők véleménye. A „jogegységesítést” általában szélesebb értelemben fogják fel, mint a „jogharmonizációt”. A jogegységesítés és a jogharmonizáció között aszerint is különböztet a szakirodalom, hogy az előbbi „több ország között egyforma jog létrehozására irányul”, az utóbbi pedig „hasonló elemek vagy megoldások alkalmazására, amelyre az államok különböző technikák felhasználásával juthatnak el”.⁴

Mivel a jogegységesítés lehetőségeinek korlátozottsága hamar nyilvánvalóvá vált, természetes volt, hogy megjelenjenek részleges kategóriák is a nagyobb, kissé illuzórikus fogalomkörön belül. Így került előtérbe a jogharmonizáció gondolata. A jogharmonizáció a jogrendszerek közötti különbözőségek mérséklésére és így azok egymáshoz közelítésére, vagy éppen közel egyenértékűvé tételére irányuló tevékenység.⁵

A jogösszehasonlítás klasszikusa, René *David* is lényegében ezen a véleményen volt, amikor azt rögzítette, hogy „nem lehet a jogegységesítést a jogszabályok szabványosítására korlátozni”.⁶

Tovább azonban *David* sem ment, mert nem vállalkozott arra, hogy a jogegységesítés („unification of the law”) körében gyakrabban használatos terminológiák között elvi alapon különbséget tegyen. Csupán annak megállapítására szorítkozott, hogy nyelvi szempontból különbséget lehet tenni a szabványosítás („standardization”), a közelítés („approximation”), a koordináció („coordination”) és a harmonizáció („harmonization”) kifejezések között.⁷

---

³ Lásd: *Kötz, H.*: Gemeineuropäisches Zivilrecht. Festschrift für Konrad Zweigert. Tübingen 1981, 481. p., 483. p.

⁴ Lásd: *Rieg, A.*: L'harmonisation européenne du droit de la famille: mythe ou réalité? Conflits et harmonisation – Kollision und Vereinheitlichung – Conflicts and Harmonisation. Mélanges en l'Honneur d'Alfred E. Von Overbeck. Fribourg. 1990. 473. p.

⁵ Lásd: *Vignes*: i.m. 364. p. *Pipkorn*: i.m. 198. p.

⁶ Lásd: *David, R.*: The international unification of private law. In: International Encyclopedia of Comparative Law. II. kötet 5. fejezet 89. pont 35. p.

⁷ Lásd: *David*: i.m. 35. p.

Az EGK eddigi története során nem jogegységesítésre, hanem jogharmonizációra törekedett. Az EGK alapító szerződése is a jogharmonizációt intézményesítette.⁸

A Közösség célja nem egy úgynevezett „egységes jog” kialakítása, hanem a nemzeti jogok bizonyos elemeinek megőrzése mellett a tagállamok nemzeti szabályozásainak egymáshoz hasonlóvá tétele, a túlságosan nagy eltérések kiküszöbölése.

A jogharmonizációval kapcsolatos terminológiai kérdések az EGK Szerződés körében is felvetődnek. A harmonizáció („harmonization”), a közelítés („approximation”) és a koordinálás („coordination”) kifejezéseket egyaránt tartalmazza az EGK Szerződés szövege. A 3. Cikk h) pontja, a 100. Cikk, a 100/a Cikk az „approximation” szót alkalmazza. Ezek egyébként az EGK Szerződés jogharmonizációval kapcsolatos legfontosabb, legalapvetőbb rendelkezései.

Ugyanakkor az EGK Szerződés 100/b Cikkében a „harmonization” kifejezést olvashatjuk, és ez szerepel a forgalmi adókkal összefüggésben a 99. Cikkben, az exporttámogatási rendszerekkel összefüggésben a 112. Cikkben, és a szociális rendszerek vonatkozásában a 117. Cikkben.

A „coordination” terminus technicus fordul elő viszont az EGK Szerződés 54., 56. és 57. Cikkében, aholis az alkalmazottak szabad elhelyezkedési jogának biztosítása a téma, illetve a tagállamok devizasabályaival és a határokon át történő tőke mozgásokkal kapcsolatban a 70. Cikkben és a tagállamok külkereskedelmi kapcsolataira és közös kereskedelempolitika kialakítására nézve a 111. Cikkben.

A kifejezések változatosságától függetlenül úgy tűnik, hogy a három szó végsősoron igencsak hasonló eszközöket és technikailag azonos tevékenységeket fed. Voltak ugyan törekvések e kifejezések szembeállítására, ezek a kísérletek azonban eredménytelennek bizonyultak és az is megállapítható róluk, hogy főként a kezdeti időszakra estek, amikor is a hajdani Hatok Közösségénél még „csak” négy hivatalos nyelv volt használatban.⁹

Manapság a Tizenkettek tíz nyelvére tekintettel már különösen nehéz lenne az efféle terminológiai analízis.

Az EGK joganyagának fejlődése szakaszos, történetileg rétegelt képet mutat. Amikor az EGK alapító szerződését, a Római Szerződést átfogóan módosító valamely jogi dokumentum hatályba lép, szinte könyvtárnyi jogirodalom válik idejétmúlttá. Így volt ez az Egységes Európai Okmány 1987. évi hatályba lépésekor is és várhatóan így lesz majd a Maastrichti Szerződés hatályba lépésekor is. Mindez azonban mitsem változtat azon, hogy a jogharmonizáció szerepe az EGK-n belül folyton növekszik, sőt annak fontossága az 1980-as évek utolsó negyedétől különösen és ugrászerűen emelkedett. A jogharmonizáció

---

⁸ Lásd: EGK Szerződés 3. Cikk h.) pont., 100 Cikk. (Treaties establishing European Communities Luxembourg. Office for Official Publications of the European Communities. 1987. Brussels—Luxembourg)

⁹ Lásd: Vignes: i.m. 360–361. p.

korábbi, sokáig egyenletes fejlődésvonalán ekkor ugyanis látványos „ugrópont” jelentkezett. Az EGK intenzív fejlesztésének tervét konkrétan is körvonalazó 1985-ös Fehér Könyvnek és az azt intézményesítő 1987-es Egységes Európai Okmánynak a jogharmonizációval kapcsolatos magasabb elvárásai és új, dinamikusabb szabályai a „közösségi jog” képeére is visszahatottak.

Az EGK viszonylatában a tagállamok jogharmonizációs kötelezettsége közösségi jogon alapul, de annak teljesítésével a jogharmonizálás eredményeként nem közösségi jog jön létre, hanem csak a nemzeti jog változik. Ez a képlet tiszta formában érvényesült az 1980-as évek utolsó negyedéig.

Az EGK jogának és a tagállamok jogrendszereinek viszonya az 1958-as kezdettől sokat változott. Az EGK-t alapító Római Szerződés jogharmonizációs szabályai a kezdeteknél inkább szembeállították a két anyagot és az integráció első időszakában kevés érintkezési pont és kölcsönhatás alakult ki közöttük.¹⁰

Amikor a Közösség még a kezdeti útkeresés időszakában volt, a tagállamok érthetően fenntartották a maguk számára a szabályozási hatásköröket minden olyan kérdésben, amit kifejezetten nem ruháztak át a Közösségre.¹¹

Valódi közösségi jog így csak egyes területeken jelenhetett meg. Ilyennek tulajdonképpen csak a vámuniót létrehozó joganyag volt tekinthető, amely a nemzetközi jogból ismert sémának megfelelően jött létre. Ez volt a közösségi jog egyetlen konzisztens területe. Ezenkívül közösségi szinten csak keretszabályokat alkottak bizonyos területeken annak érdekében, hogy a Közösségnek módja legyen közös politikát bevezetni, illetve alkalmazni. Így jöttek létre keret-jelleggel a Közösség versenyjogi szabályai és a közös agrárpolitika érvényesítését biztosító szabályok. Ezekből a főbb elemekből és ezek kiteljesedéseiből állt tehát össze az úgynevezett „közösségi jog” annak idején. Ezen túlmenően azonban a tagállamok fenntartották jogalkotási hatásköreiket azzal a korláttal, hogy eltérések esetén kötelesek voltak a vonatkozó szabályok harmonizálására. A harmonizált szabályok értelemszerűen továbbra is a nemzeti jogrendszerek részét képezték és nem váltak a közösségi jog részévé.¹²

Az EGK 1958-as jogharmonizációs koncepciója tehát a tagállamok jogrendjének respektjére épült és csak nagyon relatív módon hatott a Közösség jogának bővítése irányába. Ha jogalkotásról beszéltek abban az időben, akkor azon elsősorban a nemzeti jogalkotásokat értették és nem a közösségit.¹³

Bár az EGK alapítói számára sem volt a jogharmonizáció gondolata teljesen népszerűtlen, mindenesetre az EGK alapidokumentumában mégis egy meglehetősen korlátozott jogharmonizációs kötelezettségi képletet írtak le.¹⁴

A korlátozás három fő vonatkozásban jelentkezett a Római Szerződésben: a) a jogharmonizáció funkcióhoz kötöttségében (3. Cikk h. pont);

---

¹⁰ Vö: *Vignes*: i.m. 359–360. p.

¹¹ Lásd: *Vignes*: i.m. 359. p.

¹² Vö: *Vignes*: i.m. 359. p.

¹³ Vö: *Vignes*: i.m. 359 p.

¹⁴ Vö: *Vignes*: i.m. 359. p.

b) az egyhangú döntéshozatal kívánalmában (100. Cikk); c) a jogharmonizáció eredményeként nem közösségi jog, hanem nemzeti jog képződik.¹⁵

Az időközbeni változások az utóbbi két pontban jelölt korlátokon oldottak.

A Római Szerződés a Közösségen belüli jogharmonizáció eszközévé a direktíva (irányelv) intézményét tette, és a direktívák mind a mai napig megőrizték alapvető szerepüket a jogharmonizációban. A direktívák rendszere az EGK által szándékolt jogharmonizáció elsődleges közege. Az EGK a tagállamok részére direktívákban fogalmazza meg a jogharmonizációs kötelezettségeket, többnyire a megvalósításra szánt határidő meghatározásával. A direktívákon keresztül az EGK jogharmonizációs céljai közvetve valósulnak meg. Az EGK Szerződés 189. Cikke értelmében a direktíva a szándékolt eredményt tekintve kötelező a címzett tagállamokra nézve, de az eredmény megvalósítása formájának és módszereinek megválasztása a nemzeti hatóságokra marad.^{16 17}

A direktívák „a tagállamok olyan törvényeinek, rendeleteinek és adminisztratív cselekményeinek a harmonizálására vonatkoznak, amelyek közvetlenül hatnak a közös piac létrejöttére és működésére”.¹⁸

A direktívák túlnyomó része jogharmonizációs tárgyú. A direktívák nem igényelnek és nem is kapnak közvetlen alkalmazhatóságot. Gyakran nem is érintenek minden tagállamot.¹⁹

Az EGK jogalkotásában az irányelvek egyre általánosabb természetűvé válnak.²⁰

A direktívák általános természetűvé válásának tendenciája nemcsak a szabályozási tárgyak katalógusában mutatkozik meg, hanem a direktívákon alapuló jogharmonizáció módszereiben is.

A direktíva a rendelet, a határozat és a javaslat mellett az EGK úgynevezett „másodlagos jogalkotásának” egyik eleme.²¹

Ezen elemek közül 1987. július 1-ig, az Egységes Európai Okmány hatálybalépéséig csak a „direktíváknak” volt szerepük a jogharmonizációban. Azóta viszont a közösségi rendeletek is a jogharmonizációs eszközök közé tartoznak és egyesek szerint az ajánlásokat is ide kell sorolni.²²

---

¹⁵ Vö: *Vignes*: i.m. 359. p.

¹⁶ Vö: *Nugent*, N.: *The Government and Politics of the European Community*. 2. kiadás 1991. London 169. p. *Mathijssen*, P.S.R.F.: *A guide to European Law*. 5. kiadás. London 1990. 114. p.

¹⁷ Lásd: *Nugent*: i.m. 173. p. Évente átlagosan mintegy 100 direktívát bocsátanak ki és ezeknek hozzávetőlegesen 80 %-át a Tanács adja ki, a többit a Bizottság.

¹⁸ Lásd: az EGK Szerződés 100. Cikkét.

¹⁹ Lásd: *Nugent*: i.m. 169. p.

²⁰ Lásd: *Nugent*: i.m. 169. p.

²¹ Vö: *Nugent*: i.m. 168–173. p. Az „elsődleges jogalkotás” körébe tartozónak az alapító szerződéseket és azok módosításait, azaz az EK tulajdonképpeni írott alkotmányát tekint.

Lásd: *Nugent*: i.m. 167. p.

²² Lásd: *Pipkorn*: i.m. 198. p.

A jogharmonizáció eszköztára azáltal bővült ki, hogy az EGK Szerződésnek az Egységes Európai Okmány által beiktatott 100/a Cikkének 1) bekezdése arra hívja fel a Tanácsot, hogy fogadjon el intézkedéseket a jogharmonizáció érdekében („adopt the measures for the approximation”). Ezen a kissé általánosnak tűnő felhíváson alapul a rendeletek jogharmonizációs szerepe.

Kétségtelenül másra utal a 100/a Cikk 1) bekezdésének e kifejezése, mint a 100. Cikk direktívák kibocsátására utaló szabálya („issue directives for the approximation”). A szóhasználatban lévő különbség valóban azt jelzi, hogy a jogharmonizáció eszközei már a direktívákon túlterjeszkednek. Ettől a változástól pedig méltán várható, hogy a jogharmonizáció hatása növekszik.²³

A jogharmonizáció érdekében elfogadott intézkedésként elsősorban szóba jövő rendeletek ugyanis a direktíváknál hatékonyabbak. A Közösség rendeletei „közvetlenül hatályosulnak” és „közvetlen alkalmazást” kapnak minden tagállamban.^{24 25}

Mivel a 100/a Cikk a rendeletek jogharmonizációs célú felhasználását lehetővé teszi, ezáltal egyfajta „emelyűhatást” („leverage effect”) fejt ki a jogharmonizáció hatékonyságára. A rendeleteken nyugvó jogharmonizáció előnye az is, hogy „jogbiztonsági szempontból” jobb eredményt hoz, mint a direktívákon alapuló. Eredményként valódi közösségi jog képződik, ami közvetlenül hatályosul és közvetlen alkalmazást kap a tagállamokban.²⁶

Előnye az is, hogy gyors, mivel hatályosulása nem igényli a nemzeti törvényhozások közbeiktató tevékenységeit, aktusait.^{27 28}

Az ajánlás nem kötelező erejű és így nem teljesen aggálytalan a közösségi jog elemének tekinteni, mégis bizonyos jogharmonizációs funkciója már jóval az Egységes Európai Okmány 1987. évi hatályba lépése előtt is felvetődött.²⁹

Kivételes a szerepe a jogharmonizációban. Olyan területeken használják, ahol még kialakulatlanok a viszonyok és nem érett meg a helyzet a „keményebb” módszerű szabályozásra.³⁰

---

²³ Lásd: *Vignes*: i.m. 371. p.

²⁴ Lásd: EGK Szerződés 189. Cikkét. Évente általában mintegy 4000 rendelet jelenik meg. Kibocsátójuk kb. 90 %-ban a Bizottság. A rendeleteknek csak mintegy 10 %-át hozza a Tanács. Lásd: *Nugent*: i.m. 173. p.

²⁵ Lásd: *Vignes*: i.m. 360. és 371. p.; *Mathijssen*: 112–114. p.

²⁶ Lásd: *Vignes*: i.m. 371. p.

²⁷ Lásd: *Pipkorn*: i.m. 199. p.

²⁸ A vámjog területén a rendeletek különösen fontos szerepet kaptak a jogharmonizációban, egyre inkább átveszik a direktívák helyét. Lásd: *Pipkorn*: i.m. 200. p.

²⁹ Lásd erről *Nugent*: i.m. 171. p.; *Pipkorn*: i.m. 200. p.; *Mathijssen*: i.m. 115. p.

³⁰ Például a tözsdeműveletek területe volt ilyen. 1975-ben a tözsdeműveletekre ajánlásként szakmai etikai kódexet adtak ki és ezt 1989-ben egy direktíva erősítette meg. (89/592/egk) Lásd: *Pipkorn*: i.m. 200. p.

Az Egységes Európai Okmány jelentősen bővítette tehát a jogharmonizáció eszköztárát. Ma már az irányelvek mellett a rendeleteknek, sőt az ajánlásoknak is van szerepük a tagállamok jogharmonizációs tevékenységében. Különösen a rendeletek ilyen irányú jelentősége nőtt meg, de azért a jogharmonizáció legalapvetőbb, legfontosabb eszköze továbbra is az irányelv maradt.³¹

Az 1992. február 7-én aláírt, de hatályba még nem lépett Maastrichti Szerződés tovább bővíti a tagállamok jogharmonizációs kötelezettségeinek körét azáltal, hogy 6. Cikkének 3) pontja hatályon kívül helyezi majd a Római Szerződés 3. Cikkének h) pontjából a „megfelelő” (proper) szót és így a tagállamok nemcsak „a közös piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben” lesznek kötelesek jogrendszereik harmonizálására, hanem szélesebb körben: „a közös piac működéséhez szükséges mértékben”.³²

---

³¹ Vö: *Vignes*: i.m. 371. p., *Pipkorn*: i.m. 199. p.

³² A Maastrichti Szerződésben (V. cím 3. fejezet 100–102. cikkek) új jogharmonizációs tárgyként jelennek meg a harmadik országok: állampolgárainak vízumkötelezettségére vonatkozó és más, velük kapcsolatos igazgatásrendészeti feladatok. Ebben a tárgykörben a tagállamok nemzeti politikájának összehangolására eddig nem volt jogi kötelezettség. A belső piac bevezetésének problémája, hogy biztosítani kell a belső határok ellenőrzése eltörlését gátló nemzeti akadályok lebontását. Ugyanakkor viszont a tagállamok immigrációs politikája és szabályozása egymástól eltérő. A Közösség célja, hogy a szabad mozgás akadályai a külső határain jelentkezzenek, ezért a nemzeti szabályok közösségi koordinációja szükséges. Ennek megfelelően az új 100/C Cikk alapján: a Tanács határozza meg azon harmadik országok körét, amelyek állampolgárai vízumkötelezettek a Közösség külső határainak átlépésekor; ideiglenes intézkedések hozhatók, ha kívülálló országokból nagy bevándorlási hullám fenyeget; az EK Tanácsa egyhangú határozattal kiterjesztheti a cikk alkalmazását a tagállamok igazság- és belügyi együttműködési körébe tartozó egyéb témákra is. Lásd: *The New Treaty on European Union*. (II. kötet): *Legal and Political Analyses*. Belmont European Policy Centre. Brussels 1992. 60. p.; *Dienes-Oehm Egon*: A Maastrichti Európai Unió Szerződés. Kézirat. Budapest 1992. 30–31. p.

EC-HARMONIZATION — FROM A HUNGARIAN VIEW-POINT

(Summary)

First, the essay analyses the phenomenon of EC harmonization in a historical context then it continues by explaining its basis in the Hungarian legal system according to the Association Agreement and a government regulation of 1990.

Then it gets to the technical problems of harmonization: with the reasons and the necessity of an organic reception.

Then it analyses the terminology of the Treaty of Rome by comparing notions like standardization, approximation, coordination and harmonization.

It goes on by examining the different tools of harmonization with special attention to directives and the changes introduced by the Single European Act and the Maastricht Treaty.

Generally it deals with the most important elements of legal harmonization examining all the necessary elements of it historically, philosophically and legally.